

Oponentní posudek disertační práce

Autor: **PhDr. Eva Žáčková**
Název práce: **Člověk a nové technologie**
Školitel: PhDr. Vladimír Havlík, CSc.
Oponent: Prof. Ing. Václav Řepa, CSc.

Téma disertační práce PhDr. Evy Žáčkové, předložené na Katedře filosofie Filosofické fakulty Západočeské university v Plzni, se pohybuje na pomezí řady tradičních oborů. V duchu svého názvu se dotýká oborů vědních, technických i humanitních a tyto propojuje zaměřením na vztah člověka a tzv. „nových technologií“, kterýmžto pojmem rozumí technologický rozvoj jako dominantní fenomén současnosti (i budoucnosti). Obsah práce je tak jednomu nelehko posoudit rovnoměrně ve všech jejích rozměrech a aspektech. Přesto je ze všech zmíněných úhlů pohledu práce zjevně přínosná, a to právě způsobem jejich propojení, integrací jednotlícím hlediskem filosofickým, v oblasti filosofie je také ukotven její hlavní význam a autorčin odborný přínos.

Práce je psána velmi kultivovaným a čtivým stylem. Dají se jí sice vytknout některé drobné jazykové nedostatky, či překlepy a některé zbytečné slovní i gramatické anglicismy, ty však obsahuje v míře mnohem menší, než je dnes, žel, běžné. Kultivovanost, přesnost, zjevně pečlivá promyšlenost autorčina vyjadřování a hlavně mimořádná čtivost textu, aniž by však byla na újmu obsahové hustotě a odborné kvalitě, až vyvolává dojem, jako by práce byla psána primárně pro knižní publikaci. Rozhodně je takto velmi dobře použitelná. Za pozornost také stojí vyčerpávající seznam zdrojů a důkladná práce s nimi, dokladující značnou hloubku autorčina vhledu do této mnohaoborové problematiky.

Práce je členěna do tří hlavních kapitol. První dvě jsou zaměřeny spíše výkladově, seznamují se všemi důležitými aspekty dané problematiky a představují základní vědecké, technické a společenské směry, problematiku tvořící, společně s jejich vzájemnými souvislostmi. Třetí kapitola je pak přímo zaměřena do oblasti autorčina odborného přínosu.

Autorka v úvodu vymezuje tři, postupně na sebe navazující, cíle své práce:

- 1) představit proud *transhumanistické filosofie* v souvislosti s konceptem konvergujících technologií jako proud v podstatě korespondující ve svém zaměření s oficiálními cíli výzkumných institucí Evropské unie.
- 2) vyvrátit představu o nekontrolovaném prosazování a implementaci radikálních technologií do společnosti a v té souvislosti představit koncept hodnocení dopadu techniky a technologií na společnost (*Technology Assessment – TA*) a tlumočit výzvu M. Epsteina humanitním vědám, postupně ztrácejícím svůj vliv v současných diskuzích o možných podobách člověka a jeho budoucnosti.

3) Nabídnout *pozitivní interpretaci vztahu člověka a nových technologií* a obraz kladných očekávání od tohoto směřování, a to jako realizaci konceptu *bytošného dialogu* Milana Machovce.

Ve stejné posloupnosti odpovídá uvedeným cílům i obsah všech tří hlavních kapitol práce. Hlavní autorskou hodnotou práce je zjevně, ve třetí kapitole rozvedené, rozpracování díla Milana Machovce v kontextu technologických fenoménů současnosti (a předpokládané /možné budoucnosti). Autorka vychází z předpokládané možnosti (byť relativní – tzv.přirozené) nesmrtelnosti člověka díky prorůstání s technologií a z předpokládané existence tzv. „technodruhů“ - umělých inteligentních bytostí. Na základě toho pak rozšiřuje Machovcovy tři základní roviny individuálního dialogu Já-Ty, Já-Já a Já-neJá o tzv. „dialog rodový“ v rovinách lidstvo-stroje, lidstvo-lidstvo a lidstvo ne(po)lidstvo. Tento rozvoj původních Machovcových myšlenek ve smyslu pozitivní interpretace vztahu člověka a nových technologií je současně možno chápat i jako konkrétní krok v reakci na zmíněnou Epsteinovu výzvu humanitním vědám.

Osobně si nejsem zcela jist jedním ze dvou autorčiných předpokladů jejího rozpracování Machovcova dialogického systému, a to: existence umělých inteligentních bytostí. Vycházím z myšlenky, uvedené ve známém článku (A.Rosenblueth, N.Wiener, J.Bigelow: Behavior, Purpose and Teleology In: Philosophy of Science, 10/1943), sice v jiném, spíše okrajovém, kontextu, ale po mém soudu velmi důležité (volný překlad): *Zcela dokonalý model kočky bude další kočkou, lhotejně, zda byla uměle vyrobena v laboratoři, či zrozena jinou kočkou.* V duchu této myšlenky je otázkou, nakolik se vlastně liší skutečně umělá inteligentní bytost od kyborga - bytosti to „přirozené“, jen technologicky vylepšené (třeba i včetně mozkových vlastností). V hypoteticky dokonalém, ultimátním stavu totiž jako by rozdíl mezi umělým a přirozeným ztrácel smysl. To by mohlo platit i v případě „umělé inteligence“, kde navíc přichází ke slovu ještě další pochyby, například, zda je vůbec principiálně možné vyrobit artefakt s mentálními schopnostmi svého stvořitele, nebo mohou-li vůbec stroje (lidské výrobky) „myslet“, tj. (byť relativně) svobodně rozhodovat. Ostatně je také otázkou, nakolik je vlastně požadavek „umělosti“ v autorčině dialogickém systému kritický, zda je vůbec nutný, resp. v jaké podobě. Považoval bych za zajímavé, kdyby autorka v rámci obhajoby práce učinila na toto téma úvahu.

Kromě hlavního autorského přínosu je na práci třeba ocenit i dílčí autorské přínosy v podobě nalezení a excelentního výkladu podstatných souvislostí jednotlivých relevantních fenoménů současnosti v prvních dvou kapitolách, jež později využívá i k argumentaci svého hlavního přínosu.

Závěrem rozhodně **doporučuji** předloženou práci PhDr. Evy Žáčkové k obhajobě.

V Praze dne 10.1.2015

Václav Řepa